

**Ауылдық жерлерде туризмді дамыту болашағы
(Атырау облысы Құрманғазы, Исатай аудандарының мысалында)**

Ж.М.Джанканов
Мемлекеттік саясат бағдарламасы, MPP-2021, магистрант
zhiger_dzhankanov@mail.ru

Қазақстан Республикасы Президенті жанындағы Мемлекеттік басқару академиясы,
Астана қ.

Түйіндеме: Мақалада Қазақстандағы ауыл туризмінің дамуына әлем картасындағы ең үлкен көл – Каспий теңізінің Атырау облысы Құрманғазы ауданының территориялық бөлініс аумағындағы 120 шақырымды құрайтын аққұмды жағалауы мен Нарын құмының табиғи ерекшеліктерін пайдалану мүмкіндіктері айтылған.

Кілт сөздер: Туризм, аудан, ауыл, экономика, теңіз.

Қазақстан-бағыт-бағдары белгіленген, шын кіріссе өзін-өзі қамтамасыз ете алатын, табиғи байлыққа бай, кез-келген жаһандық дағдарысқа төтеп беру мүмкіндігіне ие дамушы мемлекет. Әлем Қазақстанда демалудың әр алуан сипатын қалыптастыруға болатыны және де елдегі саяси ахуалдың тұрақтылығы туризмді дамытуға салынатын инвестицияның қауіпсіздігін қамтамасыз ете алатынын енді-енді біліп жатыр. Қазіргі заманғы әлемнің жаһандану жағдайында туризм айтарлықтай өзгерістерге ұшырады. Бүгінгі таңда ол табиғи, әлеуметтік-экономикалық және әлеуметтік-мәдени ресурстарды, туристік өнімді жасау үшін пайдаланылатын немесе жарамды инфрақұрылымды, дамыған әдіснаманы және көптеген арнайы технологияларды қамтитын әлеуметтік-экономикалық жүйе болып табылады.

Туризмнің әлеуметтік-экономикалық ұстанымдары тез нығаюда, ол әлемдік экономиканың жетекші драйверлерінің біріне айналды. Оның әлемдік қызметтер саудасындағы үлесі 30 пайыздан астамды құрайды. Осы үлестен көріну мүмкіндігі толықтай бар Қазақстан үшін туризм секторын жан-жақты дамытуға іргелі, әдіснамалық және практикалық іздеу аса өзекті болып табылғандықтан 2017 жылдың маусым айында Қазақстан Республикасының Үкіметі елдің туристік саласын дамытудың 2023 жылға дейінгі жаңа Тұжырымдамасын бекітті [1]. Бұл оқиға елімізде туризмді дамытудың жаңа кезеңінде осы саланы жаңғырту үшін аса принципті экономикалық, әлеуметтік және технологиялық сипаттағы бірқатар іргелі мәселелерді шешеді. Десек те, Қазақстанның туристік нарығы әлі де төмен қарқын мен даму деңгейін көрсетеді [2]. Қазіргі уақытта Қазақстанның ЖІӨ-дегі туризмнің үлесі 0,9 пайызды құрайды, бұл дамыған елдердің көрсеткіштерінен ғана емес, әлемдік орташа деңгейден де әлдеқайда төмен. Еліміздегі туризмді сауатты ұйымдастыру және басқару туристік бизнестің ерекшеліктерін түсінуді талап етеді. Шет елдердің тәжірибесі көрсеткендей, әлемдік туристік нарықтағы бәсекеге қабілеттілікке мемлекет, туристік бизнес және ел халқы арасындағы экономикалық интеграцияның жаңа нысандарын дамыту есебінен қол жеткізуге болады.

Қазақстан халқының 43 пайызы ауылдық жерлерде тұрады. 2020-2021 жылдары болған әлемдегі пандемия мезгілінде аурушандық ауыл адамдарының арасында бәсең кейіпте болды. Қалалықтар тар қапастан қашып, кең жерлерге, табиғат аясында көбірек болуға тырысты. Және ол үшін қаржыларын да аямады. Адамның мәні рахат алуға бағытталған және ол демалыс қарқынды жұмыс күнінен кейін қажет. Ал егер адам босансымаса демала алмайды және оған күш-қуатты қайтадан қалпына келтіру өте қиынға соғады. Бұл әсіресе қалалық жерлерде тұратын адамдарға қатысты. Қазіргі адамзаттың басынан кешкен стресстері түрлі ауруларға, психоздарға, бұзылуларға алып келеді. Сондықтан туризм белгілі дәрежеде көпшілік үшін панацея болып табылады. Туризм эстетикалық, ақпараттық және физикалық ләззатты біріктіреді. Сондықтан, тіпті табысы төмен адамдар да мүмкіндігінше саяхаттауға тырысады. Бүгінгі таңда отбасылық демалыс жиі үрдіске айналуда. Еліміздің кез

келген бұрышында адамзат баласының жақсы мәдени демалуына жеткілікті табиғи экологиялық, экзотикалық нышанды келбеттер кездеседі. Мейлі ол таулы жер болсын, жазық дала болсын, орман-тоғай болсын, өзен-сулар болсын, біздің жерімізде де керемет демалыс орындары боларлық табиғи ерекшеліктеріміз ендігі жерде өзгенің көз қуанышы, өзіміздің мақтанышымыз болатын шақ туды. Туризм саласындағы экономикалық қызмет ұлттық кірісті құруға ықпал етеді. Ал кірген кірістерді ұлғайту ұлттық экономиканы көтеруге оң әсерін тигізеді. Ол өз кезегінде экономиканың басқа салаларын да дамытып, ұлттық маңызға ие табыстардың өсуіне әкеледі. Осы кезге дейін мұнай көптеген елдер сияқты біздің мемлекетімізге әрқашан экономикалық дамуға сенімді рөл атқарып келді және көбінесе эксклюзивті көмек болды. Бірақ мұнай нарығындағы бағаның құлдырауына ешкім кедергі бола алмайды. «Х» сағаты келді, біздің мемлекетіміздің мұнай акшасына тәуелділіктен бас тартып, экономиканың шынымен де мүмкін болатын басқа да салаларын дамыту туралы ойланатын кезі келді.

Атырау облысының Құрманғазы ауданы – тек мұнай-газ өндіру, балық аулау, мал шаруашылығын өркендету емес, сонымен қатар туризмді дамытуға да зор мүмкіншілікке ие өңір. Оның табиғи және мәдени әлеуетіне, әлемдік шаруашылық байланыстар жүйесіне туризмнің икемді ықпалдасуына, жер бедерінің және табиғатының әркелділігіне негізделген, туристердің кез келген сұранымын қанағаттандыруға қабілетті, қазіргі заманғы туристік индустрия неғұрлым серпінді дамып келе жатырған және салаға салынған капиталдың қайтарымы бойынша тиімді табиғи жүйе құраушы факторы болып табылады. Туризммен сабақтас салаларды (көліктік коммуникациялық инфрақұрылым, сервис, құрылыс, сақтандыру және т.б.) дамытуға және инвестициялық белсенділікті негізделген аудандық туристік өнімнің кешенді түрде іске асырылуы халықтың жұмыспен қамтылуын және ел табысының тұрақты өсуін қамтамасыз етеді.

Қазақстандағы эко және этнотуризмді дамыту бағыты бойынша әлем Каспий теңізінің Құрманғазы ауданындағы территориялық бөлініс аумағы 120 шақырымды құрайтын аққұмды жағалауын және жағалауға жалғасып жатырған Нарын (Мыңтеке) құмының табиғи ерекшеліктерін пайдаланудың мүмкіндіктері де, артықшылықтары да өте зор.

Ауданның жері түгелімен Каспий ойпатының орталық бөлігінде, шөлдік белдемде орналасқан. Батысының басым бөлігін төбешікті Нарын, Бозанай және Мыңтеке құмдары, шығыс бөлігін Жайық алабы және Каспий жазығы алып жатыр. Ауданда 19 ауылдық округ, 49 елді мекен бар. Халқының саны 57 мың адамды құрайды. Қиғаш өзенінің жағасында қазіргі таңда туристік базалар жұмыс жасап отыр. Осы аталған өзеннің бойында лотос жапырағы өседі. Өзеннің бойында табиғи өскен осы лотос жапырағын мемлекет қорғалатын аймаққа ресми кіргізіп, мұнайлы елдің шырайлы жеріне айналдырып, ортасына демалыс орындарын салса, жергілікті тұрғындардың жұмыс көзіне, шағын және орта бизнестің дамуына оң әсерін тигізіп, сырттан келетін туристерге аң аулап, балық аулайтын, демалатын өте жақсы демалыс орнына айналу мүмкіндігіне ие болып шыға келер еді. Каспий теңізінің жағалаулардың ішінен көршілес Исатай ауданынан теңізге шыға алатын жалғыз жол - Зинеден ауылында. Ауыл аудан орталығы Аққыстаудан оңтүстік-батысқа қарай 100 км жерде орналасқан. XIX ғасырдың ортасында орыс көпестері иелік еткен балық кәсіпшіліктерінің орталығы болған. Кемелер Жыбырлақ мүйісімен айналып, Забурынға келген. «Астрахань-Гурьев» параходына мінген жолаушылар Каспий теңізінің ақжал толқындарының ар жағынан сұлу көрінетін осы құрлықты көріп қызыққан. Жер атауы «Забурьями» сөзінен шыққан деген жорамал бар. Жері құмайт, бетегелі-төбелі, шағылды, шығанақ деуге де келеді, себебі су құрғаққа еніп жатыр. 1,5-2 км-ге дейін судың тереңдігі 50 см-ден аспайды. Осы жағалауға еніп, бойлап жатырған ақ құмды Мыңтеке құмының ұзындығы батыстан шығысқа қарай 120 км-ге созылып, ені 30 км құрайды. Құмның суға еніп жатуы – су астының тазалығына бірден бір әсер ететін фактор. Бұл жердің осы ерекшелігі Біріккен Араб Әміршілігіндегі Дубайдың табиғатына қатты ұқсас. Біз осы жерді елдің дамуына қажетті мақсатқа пайдалана алмай отырмыз. Ауылдан 200 м жерде өтіп жатырған «Атырау-Астрахань» көлік жолы жақын уақытта мемлекеттің «Нұрлы Жол»

инфрақұрылымды дамытудың 2015-2019 жылдарға арналған бағдарламасы шеңберінде «Батыс Европа-Батыс Қытай» халықаралық көлік дәлізіне айналады. Алматыдан бастау алатын бұл экономикалық күре тамыр Азия елдерінен, Қытайдан келетін тауарлардың легін Ресей, Беларусь, Солтүстік Кавказ, Европаға шығаратын бірден бір төте жол болмақшы. 2023 жылға дейін салынып бітетін осы жол арқылы қаншама адам табыс табады?! Атырау облысында шамамен 500 мың -ға жуық адам тұрады. Негізгі табыс-мұнай өндіруден алынатындықтан атыраулықтар қаржылы топқа жатады. Осы қаржыны демалушылар өзімізде демалыс орындары болмағандықтан шет елге барып демалып, өзге елдің қорын молайтып, экономикасының дамуына беріп жатыр. Осы қаржыны ұстап қалатын бірден бір амал – Забурын шығанағында жоқ дегенде әр түрлі бағыттағы 2-3 отелье салыну керек. Мұнда суға түсу маусымы мамыр айының үшінші онкүндігінде басталып, тамыз айының аяғына дейін созылады. Барлық жағалауда су кейін қайтса да бұл жерде су тұрақты қалып келе жатыр. Теңіз жағалауында өз бетінше 2-3 күндеп демалушылар саны жыл сайын көбеюде. Жергілікті тұрғындардың түйе, бие сауып, шұбат пен қымыз сататынын ескеріп, теңіздің шипалы жылы самалымен емделушілерге, тіпті шет елден келетін туристерге арналған қонақ үйлер салатын болса Зинеден мен қатар қоныстанған Исатай ауылдарының адамдары жұмысқа тартылып, түсетін салық мөлшері де көбейеді. Бұл істердің жасалуы ауданның әлеуметтік-экономикалық дамуына апаратыны сөзсіз. Жағалауға 1,5 км жерде электр желісі мен 1,5 км жерде газ құбыры өтіп жатыр. Теңіз жағасынан демалыс орындарын салатын кәсіпкерлерге осы инфрақұрылымды тартып беру және шағын кеме, катер келетін су жолын тереңдету жұмыстары мемлекет тарапынан жасалу керек. Тап осылай демалыс орындары бар Мальдив аралы туристерді ең көп тартып отырған жер. Аралдың қонақ үйлеріне келетін су жолдары су түбін тереңдетіп қазылып жасалған. Мальдив аралының геологиялық, географиялық сипатына біздің Забурын шығанағының орналасқан жерінің сипаты сәйкес келеді. Су біртіндеп тереңдеп, 3-4 км-ге созылып жатқан асты 1,5 км-ге дейін қайраң таза құм. Суға түсу мерзімі біткеннен кейін бұл жерге құс пен балық аулау демалысын ұйымдастыруға әбден ыңғайлы. «Атырау-Астрахань» трассасынан 5 км қашықтықта жағасын су шайып жатырған бұл жағалау облыс орталығы Атырау қаласынан 180 км, ал көрші Ресей Федерациясының Астрахань қаласынан да 180 км қашықтықта орналасқан. Аймақта әлі күнге дейін теңіз жағалауынан осындай мақсатта бірде-бір қонақ үй салынған жоқ. 2019 жылы теңіз жағалауынан жобалық құны 420 млрд теңге болатын 500 балаға арналған «Оқыту-сауықтыру демалу» кешенін салу үшін 20 га жер берілді. Жоба бойынша бұл алып кешен жыл бойы өз қызметін алыс-жақыннан келетін балаларға қызмет көрсететін болады. Бұл жобаның іске қосылуы өзге де шағын және орта бизнес өкілдерінің қатысуымен ересектерге арналған демалыс, саяхатшылық, тіпті таза ауада демалу үшін стандарттарға сәйкес киіз үйлер мен шатырлардың көбеюіне алып келеді. Нарын құмы – Каспий маңы ойпатының солтүстік-батыс бөлігінде, Еділ мен Жайық өзендерінің аралығын алып жатыр, аумағы 40 мың шаршы км, теңіз деңгейінен 21 м төмен орналасқан. Жер астында тұщы су қоры бар. Шөлге тән жүзген, қияқ, құмаршық, адыраспан, жусан, жабайы жуа, т.б. және ойыстау жерлерінде терек, жыңғыл, сексеуіл өседі. Андардан қасқыр, түлкі, күзен, қарсақ, қоян, т.б. уақ аңдар кездеседі. Қошалақ, Ұштаған елді мекендерінде Араб Әмірліктерінде бар, қазіргі таңда демалыс сәніне айналған саффари үшін нақты құм таулар бар.

Экотуризм ауылдық туризмнің дамуына ықпал етеді. Европада ауылдық туризмді дамыту арқылы экономикалық қолдауға ие болды. Бізде де ауылдық туризмнің моделін қалыптастыру үшін ең алдымен ауылшаруашылық фактісіне негізделген кәсіпорындар-жеке қосалқы шаруашылықтар, шаруа қожалықтары, ауыл шаруашылығы тұтыну кооперативтері өз бетінше тәуекел бизнесті жасай бастаса, оларда туристік бейімділік пайда болады. Олар туроператорлардың қызметін пайдаланып, өздеріне көмекші етсе, қажетті инвестицияны сырттан тартпай өз ресурстарымен ауылшаруашылық туризмін дамытады. Ауыл туризмін кешенді өркендету үшін барлық тартымды бағыттарды туристер үшін рекрециялық дамытуымыз қажет.

Қазақстан Республикасының Үкіметі елдің туристік саласын дамытудың 2023 жылға дейінгі жаңа Тұжырымдамасында атап көрсеткендей туризм секторына мемлекеттік қолдауды күшейту, Қазақстанның өңірлері мен ауылдық аудандарын дамытуға үлес қосу, оның ішінде инженерлік-көліктік және туристік инфрақұрылымды, мемлекеттік шекара арқылы өткізу пунктерінің инфрақұрылымын дамыту қажет.

Қорыта айтқанда аумақтарды тұрақты дамыту, қаржылық жағдайды жақсарту үшін ауылшаруашылық тауар өндірушілерінің жағдайы мен олардың материалдық-техникалық базасы, ауыл тұрғындарының жұмыспен қамтылуы мен өмір сүру деңгейінің жоғарылауы және ауылдық жерлердің үлкен туристік әлеуетін жүйелеу үшін инвестициялық төлқұжаттар сауатты жасалуы керектігі бүгінгі күннің ең өзекті мәселесі болғаны анық.

Әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасының Үкіметінің елдің туристік саласын дамытудың 2023 жылға дейінгі Тұжырымдамасы. 30 маусым 2017 жыл.
2. Житкоблинова О.В. Государственное управление развитием туристского сектора экономики Казахстана. 2014 г.-128 б.
3. Абиева К.Ж; Жанатов Э.Ш. Қазақстандағы туризм дамуының инновациялық перспективалары. Мақала.
4. Исатай ауданының шежіресі. 2018 ж.

Главные тренды digital-маркетинга в 2022 году

М.М. Джусупбеков

Магистрант 2-года обучения по специальности «Логистика»

meirzhanjus@gmail.com

Карагандинский университет имени академика Е.А.Букетова, г.Караганда

Аннотация: Диджитал-маркетинг — это общий термин для маркетинга товаров и услуг, который использует цифровые каналы для привлечения и удержания клиентов. Причем любые — от рекламы на онлайн-радио до объявления контекстной рекламы в интернете. Простыми словами, digital-маркетинг — это любое продвижение, в котором участвует «цифра». Диджитал-маркетинг включает в себя и интернет-маркетинг тоже, но интернетом не ограничивается.

Ключевые слова: Диджитал маркетинг, юзер, реклама, система, социальная сеть, инфлюенсер.

Диалоговый маркетинг. Если классический маркетинг ограниченный и не подразумевает обратной связи, то нынешний диджитал маркетинг подстраивается под пользователя и общается с ним на удобных для него платформах и не ограничивается одной — использует диалоговый маркетинг. Подобная интерактивность нравится пользователям: 82% желают получать ответ от компании незамедлительно по вопросам маркетинга и продаж, а от службы поддержки быстрого ответа ожидают 90%. Омниканальность — возможность отвечать быстро, собирать подробные данные о пользователях и персонализировать общение.

Чат-боты остаются популярным инструментом диалогового маркетинга. Роботы отвечают мгновенно 24/7, а искусственный интеллект делает их «умнее».

Рынок чат-ботов растёт с космической скоростью: к 2026 году прогнозируют его стоимость в 102 млрд долларов по сравнению с 17 млрд в 2020 году. Главными качествами для диалогового маркетинга останутся дружелюбный для пользователя интерфейс, скорость загрузки и возможность общаться с компанией через мобильное приложение. [1]